

Dyrene på vores bord

Når vi spiser animalske produkter, spiser vi noget, der stammer fra et andet levende, følende væsen, der som os selv kan opleve livet som bedre eller værre. Det kommer næppe bag på nogen. Vi ved godt, at koteletter ikke vokser på træerne, og ost ikke dyrkes i en køledisk. Ikke desto mindre har vi en forbløffende evne til at ignorere det liv, som er gået forud for kødet på vores bord. Der er langt fra den udslidte so på vej til slagteriet, kyllingen med benproblemer og kalven, der bliver taget fra koen kort efter fødslen til disken i supermarkedet – så langt, at vi formår at gøre os villet blinde for konsekvenserne af vores valg.

Af Mickey Gjerris

”Dyrevelfærd” er et begreb, som de fleste forbinder med noget positivt. De færreste af os overvejer af hensyn til dyrene at blive vegetarer eller veganere, men de dyr, som vi spiser, skal have haft et godt liv. En stor undersøgelse på EU-plan fra 2016 viser således, at 94 % af EU-borgerne mener, at det er vigtigt at beskytte husdyrs velfærd, mens 82 % mener, at dyrene skal beskyttes mere end tilfældet er for nærværende. En lignende undersøgelse

fra 2019 udført af interesseorganisationen Landbrug & Fødevarer viser, at 71 % af danskerne tænker over dyrevelfærd, når de køber animalske produkter, og 50 % er bekymrede for tingenes tilstand.

Afstanden mellem borgere og forbrugere

Sammenholder man dette med forholdene for dyrene, synes der at være et stykke vej fra vores holdninger til vores

handlinger. Vi siger et som borgere, der har et medansvar for samfundet og de værdier, der præger det, men gør noget ganske andet som forbrugere, der er mere optagede af vores økonomi og vores præferencer. Undersøgelserne fra både EU-Kommissionen og Landbrug & Fødevarer afslører da også, at der ikke er meget vilje hos forbrugerne til at betale ret meget mere for at sikre dyrene bedre liv.

” Danske husdyr er ikke dem, der har det værst i denne verden, men producenternes påstand om, at Danmark skulle være verdensmester i dyrevelfærd, bør også tages med et gran salt eller flere.

Dyrenes liv

Man kan selvfølgelig hævde, at der intet er at bekymre sig om. Dyrevelfærd er vigtigt for os – og de dyr, som vi dræber og spiser, har det godt. I det følgende vil jeg holde mig til nogle få eksempler fra den intensive, konventionelle produktion for at vise, at det udsagn kan diskuteres. Når jeg holder mig til den intensive, konventionelle produktion, er det ikke fordi, at alt er godt i den økologiske eller frilands-produktionen. Her har dyrene også deres at slås med, men da den konventionelle produktion står for langt størstedelen af den samlede produktion, synes den mest relevant at diskutere i denne forbindelse.

Begynder vi med grisene, så har de fleste nok hørt om pattegrisedødelighed, halekupering, so-dødelighed mm. Oven i det kommer, at dyrene lever hele deres liv i lukkede produktionssystemer, hvor de kun kan udfolde en (meget) begrænset del af deres artsspecifikke adfærd, fx har grisene begrænsede mængder rode-materiale og har ingen mulighed for at bygge rede, inden de skal føde.

Hos slagtekyllingerne finder vi, at en stor del af dem har problemer med benene pga den hurtige tilvækst, som de er fremavlet til, ligesom landbruget fortsat kæmper med trædepudesvidninger, hvor kyllingerne får ætset hul i trædepuderne af at gå rundt i deres egen afføring. Og igen har vi dyr, der aldrig ser dagens lys,

men hvis hele opvækst finder sted i et produktionssystem, der primært er lagt an på at sikre højtydende dyr, og ikke at dyrene kan udfolde deres artsspecifikke adfærd.

For malkekøernes vedkommende er der bl.a. tale om problemer med betændelse i klovene, i yveret og den tidlige adskillelse af ko og kalv allerede efter 12-24 timer. Og igen er det langt de fleste konventionelle malkekøer, der tilbringer deres liv på stald med meget begrænsede muligheder for at udfolde store dele af deres artsspecifikke adfærd.

Danske husdyr ikke er dem, der har det værst i denne verden, men producenternes påstand om, at Danmark skulle være verdensmester i dyrevelfærd, bør også tages med et gran salt eller flere. Og så er det jo altid værd at spørge ind til, hvad niveauet er i den konkurrence, hvor man befinder sig i førerfeltet? Hvis konkurrenterne er helt håbløse, er der jo ikke noget at prale af.

Om ovenstående eksempler overhovedet er udtryk for et velfærdsproblem, hvor store de i givet fald er og hvor mange dyr, der lider under dem, hersker der en del uenighed om, som enhver der sammenligner fx Dyrenes Beskyttelses og Landbrug & Fødevarers hjemmesider

hurtigt kan forvise sig om. Det skyldes selvfølgelig, at de to organisationer har forskellige interesser, når de skal fortælle historien om dyrenes liv og død, men også at der findes forskellige forståelser af begrebet ”dyrevelfærd”.

Dyrevelfærd

Der findes grundlæggende tre forskellige tilgange til dyrevelfærd. Det første perspektiv kan kaldes *produktionsperspektivet*: Spiser og vokser dyret som det skal, er det fri for sygdomme, der hæmmer produktionen, er der en lav dødelighed i besætningen, og får dyrene mange unger? Det er alt sammen faktorer, der bidrager til en høj produktivitet – og som tages for et udtryk for, at dyrene har det godt. Ikke

” Idylliske bondegårde og tegnede karikaturer af glade grise med forklæder på, der intet hellere vil end blive til pølsen på din grill. En let gennemskuelig illusion, men en illusion, vi gerne vil have, da den kan hjælpe os til at leve med afstanden mellem handling og holdning.

overraskende er denne måde at forstå dyrevelfærd på ofte vigtig for producenterne og deres organisationer.

Det andet perspektiv kan kaldes *oplevelsesperspektivet*. Her er fokus på dyrenes subjektive, mentale oplevelser af deres situation. Målet er her at holde dyret på en måde, der giver få negative oplevelser. Dyrene skal fodres korrekt, kureres eller aflives, når de bliver syge og opstaldningen skal, inden for de økonomiske rammer, sikre, at dyrene ikke

udsættes for ubehag. Dette kan i et vist omfang kombineres med et ønske om at give dyrene adgang til positive oplevelser (fx tilstrækkeligt rodemateriale) – men det er igen ofte underlagt hensynet til produktionens økonomi.

Det tredje perspektiv kan kaldes *adfærdsperspektivet*. Det er beslægtet med oplevelsesperspektivet, men fokus er på, at dyret skal have mulighed for at udføre sin artsspecifikke adfærd i forbindelse med fodersøgning, sociale aktiviteter, parringsadfærd, yngelpleje mm. Det siger sig selv, at ofte vil dyret få gode oplevelser ud af at kunne udfolde sin iboende adfærd. Men hvor man inden for oplevelsesperspektivet f.eks. kan acceptere, at smågrise halekuperes for at undgå halebid, vil man ud fra adfærdsperspektivet i stedet skabe produktionsformer, hvor man kan undgå halebidning uden at skulle fjerne grisens hale. Dette perspektiv, hvor også begreber som 'frihed', 'naturlighed' og 'integritet' spiller en stor rolle for vurderingen af dyrets velfærd, findes ofte hos borgerne.

Det er værd at understrege, at man ikke videnskabeligt kan afgøre hvilket velfærdsperspektiv, der er det rigtige. Man kan, inden for hvert af dem, måle velfærden ud fra nogle parametre, men man kan ikke objektivt sige hvilket perspektiv, der er bedst.

Villet blindhed

Vi kan således i et vist omfang diskutere, hvordan velfærden er for det store flertal af de dyr, der lever og dør i produktionen. Men medmindre man helt og aldeles lukker øjnene for virkeligheden og tror på historien om Jens Hansens bondegård, synes det rimeligt nok at mene, at velfærden kunne være bedre. Og da velfærden for dyret er helt afgørende for dets livskvalitet, imens bacon næppe kan siges at betyde ligeså meget for vores, efterlades vi med den ubehagelige afstand mellem det vi siger, og det vi gør.

Der er i den situation to muligheder. Vi kan ændre på vores forståelse af, hvad et godt dyreliv er og hævde, at så længe produktionen er effektiv, og dyret ikke udsættes for unødigt lidelse, så er alt godt. Eller vi kan ændre på vores adfærd og enten helt undlade at anvende animalske produkter eller i hvert fald købe produkter, hvor dyrene har haft adgang til positive oplevelser og haft mulighed for at udfolde deres artsspecifikke adfærd i den naturmæssige kontekst, som de er udviklet i. Begge dele vil for de fleste af os føre til en større overensstemmelse mellem vores handlinger og værdier.

Problemet er bare, at den første mulighed ikke umiddelbart er nem at gå til. Hvordan kan man overbevise sig selv om, at en gris, der bliver født af en fikseret mor, efterfølgende ka-

Om skribenten

Mickey Gjerris (1969) er uddannet teolog (ph.d.) og arbejder som lektor i bioetik ved Det Naturvidenskabelige Fakultet på Københavns Universitet. Han har de sidste 20 år forsket i etiske spørgsmål vedrørende natur, etik, teknologi og mennesker og udgivet en lang række artikler og bøger om disse emner - senest bøgerne "Jagt - Natur, mennesker, dyr og drab" i 2016, "Skildpaddetanker" i 2017, "Naturens Sprog" i 2018 og "Upraktisk håndbog i lysegrønt håb" i 2019. Fra 2011-2016 var han medlem af Det Ethiske Råd. Mickey er en flittigt anvendt foredragsholder og optræder ofte som ekspert i medierne. Se mere på www.mickeygjerris.com.

streret og halekuperet og opfostret i en lukket staldbygning på meget lidt plads uden adgang til tilstrækkeligt rodemateriale, har det godt nok? Den anden mulighed kræver til gengæld enten, at vi begynder at bruge en langt større del af vores indkomst på animalske produkter eller ligefrem begynder at ændre vores madvaner i vegetarisk og vegansk retning. Det kan også være en svær beslutning at træffe.

Så vi bliver villet blinde. Vi ved godt

– i et vist omfang i hvert fald – hvad der foregår, men vælger af hensyn til vores livsstil og præferencer at lukke øjnene for det. Industrien står klar med grønne græsstrå på emballagen, billeder af dyr i naturen,

idylliske bondegårde og tegnede karikaturer af glade grise med forklæder på, der intet hellere vil end blive til pølsen på din grill. En let gennemskuelig illusion, men en illusion, vi gerne vil have, da den kan hjælpe os til at leve med afstanden mellem handling og holdning.

Det siger sig selv, at dyrene betaler en høj pris for vores valg, men spørgsmålet er, om vi ikke også selv gør det? Hvem bliver vi til, hvis vi af hensyn til vores smagspræferencer, sociale normer og kulturelle traditioner tilsidesætter dyder som medfølelse og barmhjertighed i

” Da velfærden for dyret er helt afgørende for dets livskvalitet, imens bacon næppe kan siges at betyde ligeså meget for vores, efterlades vi med den ubehagelige afstand mellem det vi siger, og det vi gør.

forhold til andre følende væsener? Er det i sidste ende den slags mennesker, som vi vil være?

Diskussionen om dyrene på vores bord rummer mange spørgsmål og har mange nuancer. Det handler om dyrevelfærd og -etik, men også om hvad et godt menneskeliv er – og hvor høj en pris vi kan lade andre betale for det.

Mickey Gjerris, ph.d., er lektor i bioetik ved Det Naturvidenskabelige Fakultet på Københavns Universitet.

Frederiksen®
Passion for science

DIGITALISER DIT MIKROSKOP/STEREOLUP!

Sæt en LCD-kameraskærm i okulartubus på et eksisterende mikroskop/stereolup og du har et digitalt billede.

Enkelt og nemt, ingen software der skal installeres. Tænd skærmen og du er klar. Gem på enheden. Kobles på netværk via WiFi/Bluetooth. Projektér på storskærm via HDMI. Læs mere på www.frederiksen.eu

Frederiksen Scientific A/S · Viaduktvej 35 · DK-6870 Ølgod · Tlf. 7524 4966 · Fax 7524 6282 · info@frederiksen.eu · www.frederiksen.eu
Alle priser er ekskl. moms og forsendelse. Der tages forbehold for trykfejl og udsolgte varer.